

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-233>

УДК 338.242.4:336.717

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

THEORETICAL FOUNDATIONS FOR DIAGNOSING A FINANCIAL CRISIS IN ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEMS

Ковальов Віталій Валерійовичкандидат економічних наук, доцент,
Херсонський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3854-1799>**Тіунов Костянтин Валерійович**студент,
Херсонський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9441-8994>**Kovalov Vitalii, Tiunov Kostiantyn**
Kherson State University

У статті розглянуто теоретичний аспект економічної сутності антикризового управління та антикризового фінансового управління підприємством. Деякі науковці ототожнюють ці поняття обґрунтовуючи це тим, що фінансова складова в діяльності господарюючого суб'єкта є стовпом його економічної стійкості. Висвітлені відмінності між традиційним та антикризовим фінансовим управлінням на підприємстві через наступні елементи управління, як: цілі управління, шляхи та способи їх досягнення; фактори ризику; стиль керівництва; систему заохочень та інші загально прийняті елементи менеджменту. Фінансову діагностику діяльності суб'єкта господарювання можливо проводити використовуючи різні методи та підходи: її застосування та використання залежить від специфіки господарської діяльності суб'єктів господарювання, завдань та мети які ставляться перед фінансовим менеджментом господарюючого суб'єкта.

Ключеві слова: антикризове управління, антикризове фінансове управління, криза, діагностика, моделі та прийоми.

The article considers the theoretical aspect of the economic essence of anti-crisis management and anti-crisis financial management of an enterprise. Some scientists identify these concepts, justifying this by the fact that the financial component in the activities of an economic entity is a pillar of its economic stability. The differences between traditional and anti-crisis financial management at an enterprise are highlighted through the following management elements, such as: management goals, ways and means of achieving them; risk factors; management style; incentive system and other generally accepted management elements. Due to the fact that an economic entity is an open economic system that is influenced by the external and internal environment. Factors that influence the economic activities of economic entities can be divided into three levels: external factors of the macroenvironment; external factors of the microenvironment; internal factors. In the anti-crisis diagnostics system, it is necessary to distinguish between categories such as "scale of the crisis" and "depth of the crisis". Due to the fact that a crisis in the economic activity of a business entity can begin in any area of its activity, it is necessary to consider it through various indicators of the diagnosis of crisis situations at the enterprise, namely: financial crisis; operational crisis; personnel crisis and marketing crisis. Financial diagnostics of the activities of a business entity can be carried out using the following methods and approaches: factor discriminant and regressive models; three-component indicator of the type of financial situation; analysis of current and forecasting of future solvency; system of evaluation indicators-indicators of the crisis state; analysis of financial equilibrium matrices; rating assessment based on market criteria of financial stability of enterprises; integral assessment of financial stability based on adjusted analysis; integral point assessment of financial stability; rating assessment of the financial and economic condition of the enterprise; financing ratio of illiquid assets; methodology recommended by Ukrainian legislation; expert methods. All of the listed models and approaches are used both in practice and in scientific research. Its application and use depends on the

specifics of the economic activities of business entities, the tasks and goals set for the financial management of the business entity.

Keywords: anti-crisis management, anti-crisis financial management, crisis, diagnostics, models and approaches.

Постановка проблеми. Сучасний стан господарських відносин в нашій країні знаходиться в кризовому стані, це пов'язано перш за все з військовою агресією РФ. Суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність в умовах невизначеності під впливом негативних факторів, як внутрішнього так і зовнішнього середовища. Кризовий стан та невизначеність зумовлює, керівництво суб'єктів господарювання звернути увагу на систему та механізм антикризового управління. Дослідження антикризового управління пов'язане з дослідженням кризових явищ з яким стикаються вітчизняні підприємства. Процес антикризового управління повинен ґрунтуватися на діагностиці кризових ситуацій та впровадженні відповідних запобіжних заходів та запобігати банкрутству господарюючих суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність антикризового управління, методи та прийоми діагностики фінансової кризи суб'єктів господарювання знаходять своє відображення у великій кількості наукових праць. Так, в дослідженнях Біловола Р.І. [2] антикризовий менеджмент розглядається як адаптивна система, дослідження Коваленко О.В. [9] присвячено проведенню комплексного аналізу інструментів антикризового управління, які можуть використовувати суб'єкти господарювання для нейтралізації загроз. Дослідження Лігоненко Л. О. [13], Силкіна О.С. [17], та Важинського Ф.А. [3] присвячені теоретико-методологічним підходам визначення та застосування в практичному аспекті інструментарію фінансового менеджменту в умовах кризи або при загрозі банкрутства. В роботі Алмашій Я.І. [1] досліджена теоретична сутність антикризового управління та запропоновані його механізми для подолання фінансової кризи на підприємстві. Вовчак О., Кулиняк І., Гальків Л., Павлишин М., Горбенко Т. [4] досліджували та модернізували методи пов'язані з виявлення кризових явищ в діяльності суб'єктів господарювання. Дослідження Редькіна Д.О., Островської І.П. [16] присвячені розмежуванню понять «масштаб» та «глибина» кризи в антикризовому менеджменті, на основі цього запропоновані нові підходи та інструментації до їх оцінки. Праця

Костіної О.М. та Майбороди О.Є. [11] присвячена сутності діагностики кризового стану суб'єктів господарювання, систематизації та аналізу індикаторів кризи. Ліснічук О.А. та Виноградова Є.В. [14] досліджували класичні та адаптовані моделі діагностики банкрутства для вимірювання поточного фінансового потенціалу підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість досліджень, залишається багато питань стосовно теоретичних аспектів сутності антикризового фінансового управління та моделей оцінки фінансової кризи на вітчизняних підприємствах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення теоретичних аспектів сутності антикризового фінансового управління підприємством та моделей оцінки фінансової кризи на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в науково-практичній літературі існує багато трактувань терміну «антикризове управління», але деякі науковці ототожнюють це поняття з терміном «антикризове фінансове управління», обґрунтовуючи це тим, що фінансова складова в діяльності господарюючого суб'єкта є стовпом його економічної стійкості.

Трактування поняття «антикризове управління» наведено в таблиці 1.

Виходячи з наведених трактувань сутність антикризового управління це – попередження та запобігання виникнення кризової ситуації в процесі ведення господарської діяльності суб'єктів господарювання. Для цього менеджменту суб'єкта господарювання необхідно здійснювати постійний моніторинг свого фінансово-економічного стану, для оперативного реагування та усунення проявів кризових явищ.

У зв'язку з тим, що показники фінансового стану суб'єкта господарювання більш якісно характеризують його господарську діяльність, то процесу антикризового фінансового управління слід приділяти більше уваги.

Важинський Ф.А., Колодійчук А.В. вважають, що сутність «антикризового фінансового управління» необхідно розглядати

Таблиця 1

Трактування поняття «антикризове управління»

Автор	Трактування
Дж. Кейнс [8]	система заходів з боку держави, спрямованих на забезпечення відновлення і стабілізацію розвитку економічної системи
Біловол Р.І. [2]	частина загальної системи менеджменту на підприємстві під час виникнення кризової ситуації
Довгань Д.А. [7]	це система управління підприємством, яка має комплексний характер та спрямована на запобігання або усунення несприятливих для бізнесу явищ за допомогою використання всього потенціалу сучасного менеджменту, розробки і реалізації на підприємстві спеціальної програми, яка має стратегічний характер та дозволяє усунути тимчасові ускладнення, зберегти та помножити ринкові позиції за будь-яких обставин при опорі в основному на власні ресурси
Коваленко О.В., Галь С.В. [9]	система своєчасних прийомів і методів, здатних попередити фінансову кризу і уникнути банкрутства
Москаленко Л.А., Хринюк О.С. [15]	комплексна система управління підприємством, що направлена на усунення можливих і наявних проблем в його діяльності шляхом розроблення і реалізації спеціальної програми з використанням всього потенціалу підприємства шляхом використання різноманітних принципів, форм та методів недопущення чи ліквідація кризових явищ.

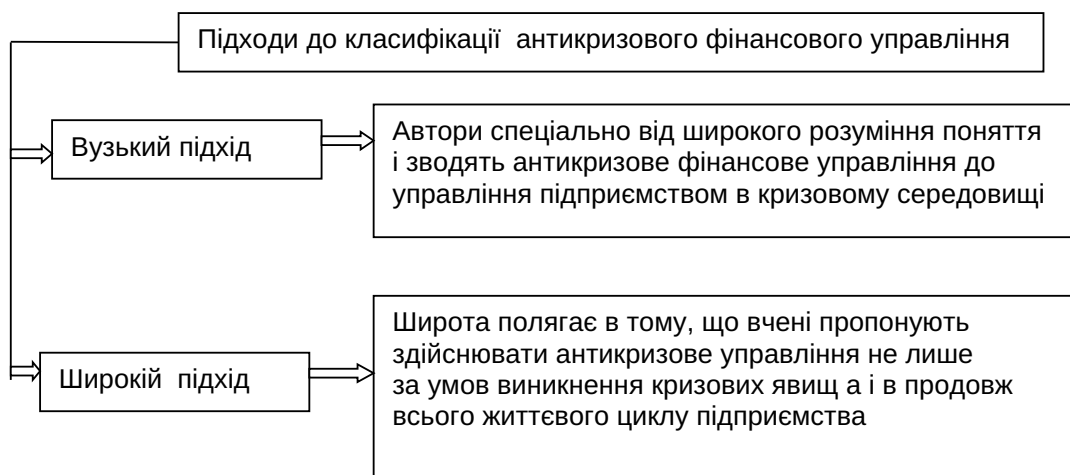

Рис. 1. Підходи до класифікації антикризового фінансового управління

Джерело: сформовано авторами на основі [12, с. 414]

з різних підходів розуміння – «вузького» і «широкого» [3].

Трактування поняття «антикризове фінансове управління» представлено в таблиці 2.

Як зазначають Ковальчук Н.Ю., Павлюк А.О. «в процесі антикризового фінансового управління, слід виділити межі, що відрізняють його від управління в звичайних, стабільних умовах діяльності господарюючого суб'єкта. В умовах кризи доводиться оперативнo змінювати організаційну структуру управління відповідно до змін у зовнішньому середовищі, на відміну від традиційного управління,

яке використовується в звичайних умовах середовища»[10, с.206].

Порівняльна характеристика даних відмінностей управління представлена в таблиці 3.

Сутність процесу антикризового фінансового управління можливо сформулювати наступним чином, по-перше, це профілактика недопущення кризи, по-друге, процес виведення суб'єкта господарювання з кризового стану.

Нестабільність економічної ситуація, яка зараз спостерігається не тільки в нашій країні але у всьому світі, посилює значення процесу

Таблиця 2

Тракткування поняття «антикризове фінансове управління»

Автор	Тракткування
Дейніс Л. М., Фучеджи В. І. [6]	це комплекс постійно організованого управління, в основу якого покладено застосування специфічних методів та прийомів управління фінансами підприємства, включає складові, спрямовані на профілактику та нейтралізацію фінансової кризи за допомогою всього фінансового потенціалу підприємства
Лігоненко Л. О. [13]	підсистема загального антикризового управління, націлена на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства.
Силкін О.С., Муж П.О. [17]	система заходів, спрямованих на виявлення, боротьбу та в майбутньому подолання криз, які руйнують фінансово-економічну діяльність підприємства
Алмашій Я.І. [1]	ефективно організоване управління, в основу якого покладено застосування арсеналу специфічних методів і прийомів управління фінансами, які націлені на подолання фінансової кризи на основі підвищення рівня фінансового потенціалу підприємства

Таблиця 3

Відмінності між традиційним та антикризовим фінансовим управлінням на підприємстві

Елементи управління	Традиційне управління	Антикризове управління
Цілі	Оптимізація розвитку, доходності на основі справжнього положення	Оптимізація потенціалу розвитку, доходності на основі прогнозних оцінок
Шляхи досягнення цілей	На основі аналізу розробок	Взаємозв'язок шляхів досягнення цілей з якісно новими методами управління
Способи досягнення цілей	Розробка методів ефективного використання наявного потенціалу	Впровадження інновацій, залучення інвестицій, стратегічне планування
Тимчасова орієнтація	На короткострокову перспективу	На довгострокову перспективу
Фактор ризику	Мінімізація ризику	Свідомий ризик
Стиль керівництва	Популярність, концепція підходів у вирішенні проблем	Ризиковані дії, орієнтація на радикальні зміни
Система заохочень	Винагорода за стабільність	Винагорода за ініціативність
Інформація	Дані про діяльність	Дані про можливості
Реагування на проблеми	Розв'язок проблем та ліквідація їх наслідків	Попередження проблем шляхом оперативного реагування на них

Джерело: сформовано авторами на основі [10, с. 206]

підтримання фінансової стійкості суб'єктів господарювання. В даному процесі необхідно виявляти потенційні ризики ведення господарської діяльності, своєчасно реагувати на них, для мінімізації фінансових втрат. У зв'язку з цим діагностика фінансової кризи може бути базовим інструментом підтримки фінансової стійкості господарюючих суб'єктів.

Суб'єкт господарювання є відкритою економічною системою на яку впливає зовнішнє та внутрішнє середовище. Він має в своєму розпорядженні ресурси, побудовану виробничу та управлінсько-організаційну структури.

Фактори які впливають на господарську діяльність суб'єктів господарювання можливо поділити на три рівні:

- зовнішні фактори макросередовища;
- зовнішні фактори мікросередовища;
- внутрішні фактори.

Хмурова В. та Левицький Р. пропонують наступну класифікацію факторів які спричиняють фінансову кризу в діяльності суб'єктів господарювання, таблиця 4.

Чинники мікросередовища безпосередньо обмежують здатність суб'єкта господарювання ефективно маневрувати виробничими ресурсами, що негативно позначається на його фінансовій стійкості. Водночас стан конкурентного середовища виступає вагомим чинником фінансової кризи, оскільки він визначає ринкові межі та умови функціонування компанії

Внутрішні чинники фінансової кризи формуються безпосередньо у процесі господарю-

вання суб'єкта. Зокрема, виробничі фактори визначають технологічні межі діяльності через рівень технічного оснащення підприємства. Фінансові чинники спричиняють дестабілізацію обороту капіталу, а комерційні провокують розриви у ланцюгах збуту та постачання ресурсів та сировини.

Редькін Д. та Островська І. в системі антикризової діагностики розмежовують категорії «масштаб кризи» і «глибина кризи» таблиця 5

«Масштаб кризи» це ураження економічної системи негативними наслідками кризового явища. Ступінь ураження це площина розповсюдження негативних наслідків, які проявляються в економічних показниках. Прояв дії масштабної економічної кризи може проявлятися як на окремому господарюючому суб'єкті так і галузі, економіці країни так і на міжнарод-

Таблиця 4

Фактори що генерують фінансову кризу в діяльності суб'єктів господарювання

Група факторів	Прояви факторів
Зовнішні фактори (макросередовище)	
Економічні	Інфляція та зниження обсягу ВВП; Нестабільність валютного ринку; Зниження загального рівня доходів тощо.
Політичні	Політична нестабільність; Зниження пріоритету вирішення економічних проблем для провідних політичних сил тощо.
Правові	Недосконалість нормативної бази, посилення податкового регулювання тощо.
Соціально-культурні	Зміна уподобань споживачів; Невідповідність якості пропонованої на ринку робочої сили потребам виробничого процесу тощо.
Технологічні	Низький рівень фінансування державою науки і техніки; Слабка система патентного захисту тощо.
Природно-географічні	Кліматичні умови; Стихійні лиха тощо.
Зовнішні фактори (мікросередовище)	
Ринок праці	Незадовільний склад і якість робочої сили на ринку; зростання вартості робочої сили тощо.
Ринок матеріальних ресурсів	Стійка відсутність на ринку необхідних ресурсів в необхідному обсязі, якості й асортименті
Ринок фінансових ресурсів	Незадовільний стан фінансового ринку, невідповідні умови залучення фінансових ресурсів; Незадовільні умови розміщення власних тимчасово вільних коштів економічного суб'єкта тощо.
Конкурентне середовище	Посилення монополізму на ринку тощо.
Внутрішні фактори	
Виробничі	Застарілі і зношені основні фонди; Низька продуктивність праці тощо.
Організаційно-управлінські	Нераціональність структури управління організацією тощо. Недостатній рівень компетенції керуючого персоналу.
Фінансові	Недосконалість фінансового планування; Недооцінка окремих видів фінансових ризиків суб'єкта тощо.
Комерційні	Залежність від обмеженого кола постачальників і покупців; неефективність маркетингової служби тощо.

Джерело: сформовано авторами на основі [19, с. 28]

Таблиця 5

**Сутнісні категорій «масштаб кризи» і «глибина кризи»
в системі антикризової діагностики**

Масштаб кризи	Глибина кризи
Дефініційні контури	
Ступінь ураження економічної системи від наслідків кризового явища	Доступність засобів, обсягів і джерел фінансування господарської діяльності в умовах кризи
Базова сфера оцінки	
Економічна складова, що свідчить про ступінь розповсюдження наслідків фактичних показників від норми кризи і відхилення	Фінансова складова, що свідчить про рівень розвитку кризи ліквідності, платоспроможності, прибутковості, фінансової стійкості
Базові одиниці оцінки	
Сукупність економічних ресурсів господарювання суб'єктів	Сукупність фінансових ресурсів суб'єкта господарювання
Методологічний рівень (об'єкт) оцінки	
Підприємство, галузь, національне господарство, світова економічна система	Структурні підрозділи, підприємство, сукупність підприємств
Головний критерій	
Площина розповсюдження кризових явищ	Інтенсивність порушення структурних і функціональних зв'язків системи
Стратегічна мета в процесі подолання негативних наслідків	
Покращення соціально-економічного стану об'єкту	Відновлення фінансової стійкості та нарощування ринкової вартості бізнесу

Джерело: сформовано авторами на основі [16, с. 41]

ному рівні. Критерієм масштабності кризового явища є просторова і функціональна сфера ураження економічної системи. На господарському рівні масштаб кризи проявляється в ураженні видів діяльності суб'єкта господарювання.

«Глибина кризи» формується в розрізі фінансових аспектів оцінки її рівня, головним критерієм є доступність до джерел фінансування господарської діяльності. Глибина фінансової дестабілізації визначається рівнем руйнівного впливу на систему та складністю відновлення втрачених внутрішніх зв'язків. Швидкість розгортання кризи зумовлена кількістю ланок у структурі суб'єкта та механізмами їхньої взаємодії. Будь-який внутрішній або зовнішній фактор може стати каталізатором, що активує ланцюгову реакцію поширення кризи через наявні канали зв'язку в системі.

У зв'язку з тим, що криза в господарській діяльності суб'єкта господарювання може розпочатися вбудь якій сфері його діяльності то Вовчак О., Кулиняк І., Гальків Л., Павлишин М., Горбенко Т. пропонують розглядати різні індикатори діагностики кризових ситуа-

цій на підприємстві, а саме: фінансової кризи; операційної кризи; кадрової кризи та маркетингової кризи [4].

Більшість науковців під моделями оцінки фінансової кризи розглядають моделі прогнозування ймовірності банкрутства.

В теорії та на практиці методи фінансової діагностики діяльності суб'єктів господарювання класифікуються за ступенем обґрунтованості: формалізовані та неформалізовані методи проведення фінансової діагностики.

Формальними методами є науково обґрунтовані і в них відображається доведена аналітична залежність. Вони є об'єктивними, і тому більш частіше застосовуються при проведенні оцінки господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Гетьман О.О. та Шаповал В.М. характеризують неформалізовані методи наступним чином «вони ґрунтуються на характеристиці аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. Ці методи відрізняються певним суб'єктивізмом, оскільки вони здебільшого засновані на інтуїтивному відчутті, досвіді та знаннях аналітика»[5, с. 192; 18, с. 188].

Таблиця 6

Характеристика моделей та прийомів фінансової діагностики суб'єктів господарювання

Моделі та прийоми	Позитивні моменти	Негативні моменти
Модель Ліса	Спрощеність розрахунків	Модель не пристосована до українських підприємств, створювалася з урахуванням західних особливостей розвитку
Модель Чессера	Дозволяє оцінити факт непогашення займу та інші умови	Обмежена кількість факторів, що обумовлює оцінку лише рейтингу позичальника
Модель Таффлера і Тісшоу	Спрощеність розрахунків	Використовується лише для підприємств, що котирують свої акції на фондових біржах
Універсальна дискримінантна функція	Широка критеріальна шкала оцінювання, системний і комплексний підходи	Високий ступінь складності ухвалення рішення в умовах багатокритеріальності завдання. Інформативний характер розрахованих показників. Модель використовується лише підприємствами США та Європи
Модель Флумера	Широке охоплення показників, імовірність – 1 рік – 98%, 2 роки – 81%	Застосовується лише в банківській практиці й була створена з урахуванням специфіки західних країн, тому потрібна корекція національної валюти
Модель Спрінгейта	Точність близько 90%	Створена для підприємств США і Канади щодо оцінювання кредитоспроможності підприємств
Показник платоспроможності Конана і Гольдера	Дозволяє виявити стратегічні проблеми підприємства	Застосовується лише відносно підприємств, що котирують свої акції на біржах. Обмежена у використанні щодо визначення фінансової стійкості
П'ятифакторна модель Альтмана	Спрощеність розрахунків і наявність послідовності аналізу	Використовується лише на великих підприємствах (АТ) США. Для вітчизняних підприємств ускладнюється розбіжностями бухгалтерського обліку, нерозвиненістю фондового ринку
Двофакторна модель Альтмана	Простота розрахунку; можливість застосування під час проведення зовнішнього аналізу на основі бухгалтерського балансу.	Неадекватність одержуваних прогнозів для українських підприємств; відсутність розгляду впливу показників, що характеризують ефективність використання ресурсів, ділову та ринкову активність тощо; відсутність розгляду обліку галузевої та регіональної специфіки функціонування суб'єктів економіки.
Модель Бівера	Використання показника рентабельності активів та винесення судження про терміни настання банкрутства підприємства	Відсутність підсумкового коефіцієнта, складність інтерпретації підсумкового значення; залежність точності розрахунків від вихідної інформації; неможливість використання в українських умовах (не враховує українські особливості економіки).
Модель Терещенка	Врахування специфіки діяльності суб'єктів; охоплення незначної кількості показників; доступність інформації, необхідної для розрахунку параметрів моделі	Недостатній рівень обґрунтованості показників та їх нормативних значень; можливість застосування тільки для окремих підприємств; великий інтервал невизначеності Недостатній рівень обґрунтованості показників та їх нормативних значень; можливість застосування тільки для окремих підприємств; великий інтервал невизначеності

Джерело: сформовано авторами на основі [11; 14; 18]

Фінансову діагностику діяльності суб'єкта господарювання можливо проводити використовуючи наступні методи та підходи: факторні дискримінантні та регресивні моделі; трикомпонентний показник типу фінансової ситуації; аналіз поточної й прогнозування майбутньої платоспроможності; система оцінних показників-індикаторів кризового стану; аналіз матриць фінансової рівноваги; рейтингове оцінювання на базі ринкових критеріїв фінансової стійкості підприємств; інтегральне оцінювання фінансової стійкості на основі скоригованого аналізу; інтегральне бальне оцінювання фінансової стабільності; рейтингове оцінювання фінансово-економічного стану підприємства; коефіцієнт фінансування важколіквідних активів; методика, рекомендована українським законодавством; експертні методики.

Всі перераховані моделі та підходи використовуються як на практиці так і в наукових дослідженнях. Їх застосування та використання залежить від специфіки господарської діяльності суб'єктів господарювання, завдань та мети які ставляться перед фінансовим менеджментом господарюючого суб'єкта.

На сьогоднішній день не існує досконалої методики фінансової діагностики господарської діяльності суб'єктів господарювання, вказані підходи та моделі мають як позитивні так і негативні моменти. Основні позитивні та негативні сторони даних підходів представлені в таблиці 6.

Представлені моделі та прийоми фінансової діагностики суб'єктів господарювання

дозволяє виділити кілька спільних рис, як позитивних так і негативних, які об'єднують ці методики.

Загальними позитивними рисами є те, що більшість моделей та прийомів в своєму арсеналі містять невелику кількість фінансових коефіцієнтів, та їх можливо використовувати для проведення експрес-аналізу.

Негативними рисами є, те що всі моделі, окрім моделі Терещенка, розроблені на статистичних даних суб'єктів господарювання США або країни Європи, тобто виникає невідповідність пов'язана з вітчизняними реаліями. Також більшість моделей орієнтовані на суб'єктів господарювання фінансові інструменти яких обертаються на фондовій біржі.

Висновки. Сутність антикризового фінансового управління зводиться до процесу використання певних прийомів та методів управління фінансами суб'єкта господарювання для того щоб уникнути подальшого процесу поглиблення кризи та досягнути фінансового оздоровлення.

Класичні західних моделі демонструють високий рівень прогнозування фінансового стану, але їх ефективність нівелюється при їх застосуванні в вітчизняних реаліях. Основною причиною є те, що коефіцієнти які застосовуються в даних моделях розраховувалися в стабільній ринковій економіці. Вітчизняним суб'єктам господарювання для більш ефективного їх застосування, необхідно їх комбінувати з вітчизняними методиками, які більш адаптовані до умов нестабільної економічної ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алмашій Я.І. Антикризове фінансове управління підприємством: сутність та механізми реалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент.* 2015. Вип. 12. С. 66–69.
2. Біловол Р. І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління підприємством. *Регіональні перспективи.* 2003. № 7-8 (32-33). С. 60-63.
3. Важинський Ф.А., Колодійчук А.В. Сутність антикризового фінансового управління підприємством. *Економіка промисловості.* 2009. № 5. С. 127–130.
4. Вовчак О.Д., Кулиняк І.Я., Гальків Л.І., Павлишин М.Л., Горбенко Т.М. Удосконалення діагностики кризи на підприємстві: фінансово-економічний зріз. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2021. № 3(38). С. 292–303.
5. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: навч. посібник. К.: Центр навч. літ-ри, 2007. 307 с.
6. Дейніс Л. М., Фучеджи В. І. Сутність антикризового фінансового управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2011. Вип. 41(2). С. 49-53.
7. Довгань Д.А. Антикризове управління як спосіб запобігання та упередження неплатоспроможності корпорації. *Вісник Чернівецького торговельно економічного інституту. Економічні науки.* 2013. Вип. 3. С. 152-156.
8. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей. Київ : АУБ, 1999. 189 с.

9. Коваленко О.В., Галь С.В. Методи антикризового управління підприємством. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць*. 2014. Вип. 8. С. 107-114.
10. Ковальчук Н. Ю., Павлюк А. О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 203-208.
11. Костіна О. М., Майборода О. Є. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка*. 2012. № 4. С. 91-97.
12. Косарева І.П., Сало А.В. Характеристика сутності та поняття антикризового фінансового управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 412-417.
13. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник. К. КНТЕУ, 2005. 824 с.
14. Ліснічук О.А., Виноградова Є.В. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. Вип. 33. С. 111-116.
15. Москаленко Л.А., Хринюк О.С. Методи антикризового управління підприємством. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених*. 2011. Вип. 5. С. 114-118.
16. Редькін Д. О., Островська І. П. Методичні підходи до оцінки масштабів кризи на підприємствах АПВ. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 5. С. 38-45.
17. Силкін О.С., Муж П.О. Аналіз сутності антикризового управління підприємством. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2016. № 2 (53). С. 228-235.
18. Федорова В. А., Васковська О. Р. Моделі діагностики кризового стану підприємства. *Економічний простір*. 2016. № 112. С. 186-195.
19. Хмурова В. В., Левицький Р. В. Діагностика фінансової кризи компанії як міра запобігання неплатоспроможності. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, Випуск 2(103), С. 27-34.

REFERENCES:

1. Almashii Ya.I. (2015) Antykryzove finansove upravlinnia pidpriemstvom: sutnist ta mekhanizmy realizatsii [Crisis financial management of the enterprise: essence and mechanisms of realization]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, vol. 12, pp. 66–69. (in Ukrainian).
2. Bilovol R. (2003) Metodologichni pidhody do rozrobky koncepciyi antykryzovogo upravlinnya pidpriemstvom [Methodological approaches to the development of the concept of crisis management of the enterprise]. *Regionalni perspektyvy*, vol. 7–8 (32–33), pp. 60–63. (in Ukrainian).
3. Vazhynskiy F.A., Kolodiichuk A.V. (2009) Sutnist antykryzovoho finansovoho upravlinnia pidpriemstvom [The essence of crisis management financial enterprise]. *Ekonomika promyslovosti*, vol. 5, pp. 127–130. (in Ukrainian).
4. Vovchak, O., Kulyniak, I., Halkiv, L., Pavlyshyn, M., & Horbenko, T. (2021) Udoskonalennia diahnostyky kryzy na pidpriemstvi: finansovo-ekonomichniy zriz. [Development of Crisis Diagnostic at the Enterprise: Financial and Economic Breakdown]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, vol. 3(38), pp. 292–303. (in Ukrainian).
5. Hetman, O.O. and Shapoval, V.M. (2007). Ekonomichna diahnostyka [Economic diagnostics]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 307 p. (in Ukrainian)
6. Deinis L. M., Fuchedzhy V. I. (2011) Sutnist antykryzovoho finansovoho upravlinnia pidpriemstvom. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen [The essence of anti-crisis financial management of the enterprise]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 41 (2), pp. 49–53. (in Ukrainian).
7. Dovhan D. A. (2013) Antykryzove upravlinnya yak sposib zapobihannya ta uperedzhennya neplatospromozhnosti korporatsiyi [Anti-crisis management as a way to prevent and prevent insolvency of the corporation]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 152–156. (in Ukrainian).
8. Keins Dzh. M. (1999). Traktat pro hroshovu reformu. Zahalna teoriia zainiatosti, protsenta ta hroshei [A Treatise on Monetary Reform. The General Theory of Employment, Interest, and Money]. Kyiv: AUB, 189 p. (in Ukrainian).
9. Kovalenko O. V., Gal S. V. (2014) Metody antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom [Methods of anti-crisis management of the enterprise]. *Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy*, vol. 8, pp. 107-114. (in Ukrainian).
10. Kovalchuk, N. Yu., and Pavliuk, A. O. (2016) Antykryzovi finansovi menedzhment yak osnova upravlinnia finansamy vitchyznianskykh pidpriemstv [Anti-Crisis Financial Management as a Basis for Financial Management of Domestic Enterprises]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 3, pp. 203-208. (in Ukrainian).

11. Kostina, O.M., Majboroda, O.Ye. (2012) Methods and models of diagnostics of the crisis state of the enterprise [Methods and models for diagnosing the crisis state of an enterprise]. *Visnyk Sums'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 4, pp. 91-97. (in Ukrainian).
12. Kosarieva I.P., Salo A.V. (2018) Kharakterystyka sutnosti ta poniattia antykryzovoho finansovoho upravlinnia [Characteristic of the essence and concept of anti-crisis financial management]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 22, pp. 412–417. (in Ukrainian).
13. Lihonenko, L. O. (2005) Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom: pidruchnyk [Anti-crisis management of the enterprise: a textbook]. Kyiv, KNTEU, 824 p. (in Ukrainian). (in Ukrainian).
14. Lisnichuk O.A., Vynohradova Ye.V. (2018) Modeli rozrakhunku ymovirnosti bankrutstva yak metod otsinky finansovoho potentsialu pidpriemstva [Models of calculating the probability of bankruptcy as a method of assessing the financial potential of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, vol. 33, pp. 111-116. (in Ukrainian).
15. Moskalenko L.A., Khryniuk O.S. (2011) Metody antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom [Methods of anti-crisis management of an enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia: zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh*, vol. 5, pp. 114-118. (in Ukrainian).
16. Redkin D. O., Ostrovska I. P. (2013) Metodychni pidkhody do otsinky masshtabiv kryzy na pidpriemstvakh APV [Methodological approaches to assessing the scale of the crisis at APV enterprises]. *Ekonomika: realii chasu.*, vol. 5, pp. 38-45. (in Ukrainian).
17. Sylkin O. S., Muzh P. O. (2016) Analiz sutnosti antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvom [Analysis of the essence of anti-crisis management of an enterprise]. *Naukovi zapysky Ukrainiskoi akademii drukarstva*, vol. 2 (53), pp. 228–235. (in Ukrainian).
18. Fedorova, V. A., and Vaskovska, O. R. (2016) "Modeli diahnostyky kryzovoho stanu pidpriemstva" [Models for Diagnosing the Crisis State of an Enterprise]. *Ekonomichniy prostir*, vol. 112: pp. 186-195. (in Ukrainian).
19. Khmurova V. V., Levytskyi R. V. (2021) Diahnostyka finansovoi kryzy kompanii yak mira zapobihannia neplato-spromozhnosti [Diagnostics of a company's financial crisis as a measure to prevent insolvency]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 2-1 (103), pp. 27-34 (in Ukrainian).

Дата надходження статті: 17.04.2026
Дата прийняття статті: 15.05.2026
Дата публікації статті: 27.05.2026